

Горбачевський Віталій Якович -
завідувач кафедри кримінально-
правових дисциплін Національної
академії внутрішніх справ, доктор
юридичних наук, професор,
заслужений юрист України;
Филоненко Вікторія Василівна -
студентка факультету № 2
Національної академії внутрішніх
справ

**ЗЛОЧИННІСТЬ, ПОВ'ЯЗАНА З КОРУПЦІЄЮ
У СФЕРІ ПЕРЕМІЩЕННЯ ТОВАРІВ
У ЗОНІ ПРОВЕДЕННЯ АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ
ОПЕРАЦІЇ: ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ**

Питання неухильного виконання законів учасниками антитерористичної операції (АТО) під час виконання службових обов'язків є надзвичайно важливим. Неправомірна їх поведінка не тільки спричиняє негативний суспільний резонанс, а й підриває засади правової держави, перешкоджає побудові громадянського суспільства, реалізації принципу рівності всіх перед законом, зацікавленості населення в підтриманні правопорядку, мотивації поваги до закону. Правопорушення, що

вчиняють учасники АТО, зачіпають інтереси багатьох громадян, оскільки призводять до формування моральних деформацій, які мають істотний криміногенний потенціал.

На жаль, це явище має високий рівень латентності. Факти зловживання владою або службовим становищем, перевищення влади або службових повноважень, службове підроблення, службова недбалість, прийняття пропозиції, обіцянки чи одержання неправомірної вигоди службовою особою, незаконне збагачення, зловживання впливом у сфері службової діяльності негативно позначаються на іміджі України загалом, посилюють недовіру громадян до правоохоронних органів.

Крім цього, службова злочинність у зоні проведення АТО через її політичну спрямованість часто є темою різних спекуляцій, зокрема із залученням засобів масової інформації. Тому актуальним є вивчення причин і мотивації злочинів корупційної спрямованості, що вчиняються у сфері службової діяльності учасники АТО, і надання інформації, яка формувала б об'єктивну картину про поширеність їх і форми вияву.

Дослідження сучасної кримінологічної науки свідчать, що криміногенні фактори злочинів у сфері службової діяльності численні, різні та залежать від змін у соціально-економічному житті суспільства. За сутнісною характеристикою їх можна поділити на п'ять основних груп: політичні, економічні, організаційно-управлінські, соціально-психологічні та правові [1, с. 306]. Не висвітлюючи їх змісту, зауважимо, що з позиції кримінології передумовою вчинення зазначеної категорії злочинів є та обставина, що держава фактично перебуває в стані війни, керівництво окремого підрозділу на лінії розмежування (незалежно від відомчої приналежності) з окупованою територією України в межах зони відповідальності виконує роль усіх державних органів України, вирішуючи питання міграційного контролю та забезпечення антитерористичних заходів щодо фіскально-прикордонних процедур на стаціонарних блокпостах чи інших зонах контролю.

Більшість дослідників у своїх працях висловлює думку, що причиною, яка сприяє корупційним виявам у сфері контрабанди в зоні АТО, є концентрація владних повноважень в осіб, до компетенції яких віднесено виконання не властивих їм функцій. Обмежувачись питанням контролю на тимчасовому

кордоні за незаконним обігом коштів, зброї та боєприпасів, та з огляду на те, що, залежно від вмісту вантажу, який проходить через зону їх відповідальності, неправомірна вигода за безперешкодне пересування може сягати, приблизно, від п'ятдесяти до чотирьохсот тисяч гривень, - фактично ці особи використовують наявні можливості й тимчасові владні повноваження для неправомірного збагачення.

Об'єктивно необхідно розрізняти специфіку злочинів у сфері службової діяльності як у зоні АТО, так і поза її межами. Поза зоною АТО головні мотиви цих злочинів - це, здебільшого, користь, прагнення забезпечити рівень комфорту, що відповідає вимогам престижу в побутовому чи службовому середовищі, до якого належить особа, і зневажливе ставлення до норм соціальної поведінки, які перешкоджають здійсненню особистих планів, прагнень, бажань, амбіцій. Отримання неправомірної вигоди безпосередньо в зоні АТО не завжди має значну мотивацію, може ґрунтуватися лише на:

- підтриманні елементарних потреб особи як біологічної істоти (задоволення потреби в їжі, захисті від холоду тощо), з огляду на стан матеріального забезпечення учасників АТО;
- прагненні до підтримання мінімального життєвого рівня близьких у майбутньому в разі смерті годувальника;
- підпорядкуванні тиску авторитету, наказу чи погрози в разі застосування цих заходів керівництвом для безперешкодного пропуску вантажу через зону відповідальності підлеглого.

Цілковите розв'язання цих проблем є неможливим у зв'язку з браком належного фінансування всіх учасників АТО. Дослідники питання про злочинність, пов'язану з корупцією у сфері переміщення товарів у зоні проведення антитерористичної операції, зазначають, що явище корупції під час переміщення товарів у зоні АТО найближчим часом локалізувати неможливо навіть за умови відповідного фінансового забезпечення, проте це сумнівно з огляду на можливість отримати лише від проїзду територією одного вантажу неправомірну вигоду в розмірі річної зарплати.

Тому, ґрунтуючись на положеннях праць фахівців, які досліджують це питання, можна стверджувати, що робота мобільних міжвідомчих груп із залученням волонтерів буде мати нетривалий ефект, і найбільшим їхнім здобутком буде

виокремлення коридорів руху транспорту з товарами та з'ясування, через чию зону відповідальності цей рух здійснено та рівень поширення цього явища. Прийняття рішень за цими фактами від кадрових до кримінальних процесуальних, а також ефективність їх застосування буде залежати вже від керівництва органів, які залучені до проведення АТО, і певною мірою від військової прокуратури.

Якщо не враховувати ризики, які можуть виникати з питання злочинності, пов'язаної з корупцією у сфері переміщення товарів у зоні проведення АТО, а сконцентруватися на масштабніших наслідках, то їх можуть використовувати як джерело інформації незаконні збройні формування на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей, і спецслужби Російської Федерації шляхом матеріального зацікавлення або погрози розголошення задокументованих компрометаційних даних. І ця обставина становить серйознішу небезпеку для державної безпеки України, ніж неправомірне збагачення чи інший вияв службової злочинності як з боку безпосереднього учасника АТО, так і службових осіб, що задіяні в цих схемах незалежно від відомства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кримінологія : підручник / В. В. Голіна, Б. М. Головкін, М. Ю. Валуйська [та ін.] ; за ред. В. В. Голіни, Б. М. Головкіна. - Харків : Право, 2014. - 440 с.

*Груздь Олександр Іванович -
ад'юнкт кафедри криміналістики та
судової медицини Національної
академії внутрішніх справ*

ОСОБА ЗЛОЧИНЦЯ В СТРУКТУРІ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ВБИВСТВ

Криміналістична характеристика злочину - це система відомостей (інформації) про криміналістично значущі ознаки злочинів певного виду, що відтворює закономірні зв'язки між ними і слугує для побудови та перевірки слідчих версій у розслідуванні конкретних злочинів.

Основними елементами криміналістичної характеристики злочинів вважають: спосіб учинення та приховування злочину,